

Asia: VN/1247/2024

Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1 Lähtökohta

Valkjärven Suojelijat ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto lakiehdotukseen. Uusiutuva energia on välttämätöntä mutta luontoa ei saa tuhota samalla kun luontoa pelastetaan. Tarkoitus ei voi pyhittää keinoja. Uusiutuvan energian tuotanto tulee sijoittaa sinne, jossa luontoa ja sen monimuotoisuutta ei tuhota. Uusiutuvaa energiaa tulee tuottaa mieluummin siellä, jossa on jo valmiiksi rakennettua ympäristöä ja infraa, siellä, jossa on energian kysyntäkin.

2 Lausunto lakiehdotukseen ja sen perusteluihin

70 §, Eläinlajien rauhoitus: 'Mikäli uusiutuvan energian tuotantolaitosten rakentamisessa ja käytössä aiheutuu 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu seuraus, sitä ei pidetä tahallisenä, jos kyseisen uusiutuvan energian tuotantolaitoksen rakentamisen ja toiminnan aikana on toteutettu asianmukaiset toimenpiteet tällaisen tappamisen välttämiseksi ja häiriöiden estämiseksi.'

Päätavoite muutosehdotuksella on sallia suojeltavien eläinten tappaminen mikäli kuoleman aiheuttaa uusiutuvan energian hanke. Uusiutuvan energian laitosten kohdalla tappamisessa ei ole kyse vain yksittäisten kotkan kuolemasta kun se törmää tuulivoimalaan vaan myös suojeltavien eläinten elinolojen tuhoamisesta, joka tarkoittaa 'tappamisesta jo ennen syntymää'. Se ei ole enää eläimelle tapahtunut äkillinen onnettomuus vaan tietoinen, harkittu päätös. Uusiutuvan energian rakentamisen yhteydessä sallittua suojeltavien eläimien tappamista ei tule säätää kansalliseen lakiin.

83 § Poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä (samoin §39) : 'Uusiutuvan energian tuotantolaitosten suunnittelun, rakentamisen ja käytön, tällaisten laitosten verkkoon liittämisen, asiaankuuluvan verkon ja energiavarastojen katsotaan olevan erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta.'

Mihin perustuu väite, että uusiutuvan energiateollisuuden rakentaminen 'palvelee kansanterveyttä ja turvallisuutta'? Riippuen toteutustavasta sillä voi kyllä olla vaikutus myös kansanterveyteen ja turvallisuuteen mutta niin on varmasti myös luonnolla ja sen suojelulla. Tällä perusteella myös kaikki luontoa suojelevat toimenpiteet tulisi julistaa 'kansanterveyttä ja turvallisuutta palveleviksi'. Ehdotuksen arviointia helpottaisi mikäli kuvattaisiin mitkä asiat on nyt luokiteltu sellaisiksi, jotka 'palvelevat kansanterveyttä ja turvallisuutta'.

3 Yhteenveto ja arviointia

RED III -direktiivin kansallinen täytäntöönpano muutosehdotuksessa esitetyllä tavalla tarkoittaisi, että uusiutuvan energian hankkeet syrjäyttäisivät luontodirektiiveihin perustuvan lajisuojelun säännökset riippumatta hankkeen todellisesta yhteiskunnallisesta merkityksestä. Tämä on ristiriidassa luontokadon hillitsemistavoitteen kanssa.

Millä perusteella päättäjät pystyvät tekemään muutosehdotuksesta aidon, luotettavan, tosiasioihin perustuvan päätöksen? Lakimuutoksen perustelut ovat nyt vaatimattomat ja yksipuoliset ja niistä puuttuu seurausvaikutusten arviointi. Lakimuutoksen haitat luonnolle ovat ilmeiset mutta hyödyistä puuttuu todennetut perustelut. Suomi on sitoutunut torjumaan luonnon monimuotoisuutta. Ehdotus uhkaa tavoitteen toteuttamista. Suomi uhkaa jäädä myös ilmastotavoitteistaan koska esimerkiksi metsät ovat muuttuneet hakkuiden vuoksi hiilinieluista päästölähteiksi. Metsiä ei tule kaataa lisää uusiutuvan energian teollisuusalueiden alta.

Ehdotetun lakimuutoksen vaikutusten arviointia helpottaisi selkeät esimerkit, joilla osoitettaisiin millaiset uusiutuvan energian hankkeet muuttuisivat muutoksen jälkeen mahdollisiksi tai mikä aikaisemmin mahdoton esillä ollut hanke olisi voitu toteuttaa mikäli lakimuutos olisi ollut tuolloin voimassa. Mitkä olisivat olleet tuon hankkeen seurausvaikutukset? Olisivatko hankkeen hyödyt yli hankkeen elinkaaren olleet haittoja suuremmat – millä mittareilla mitattuna?

Lakiehdotuksen perusteluissa vedotaan, että 'Ehdotetuilla muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.' Kun muutoksen taloudellisia vaikutuksia on tässä arvioitu, niin miten suuriksi on osattua arvioida muutoksen aiheuttaman luontotuho seuraukset taloudelle? Luontoa on käytetty tähän mennessä yhtenä tuotannon tekijänä velaksi. Siitä ei ole maksettu samalla tavalla kuin työstä ja pääomasta, luontotuho on kutsuttu vain 'negatiiviseksi seurausvaikutukseksi'. Käytännössä velka on jätetty veronmaksajien ja seuraavien sukupolvien maksettavaksi. Yleensä luontomenetys ei ole edes korvattavissa. Miten pitkään menettelyä halutaan jatkaa? Suomen tulisi

päästä toiminnassaan vastuullisuuteen ja irrottautua yksipuolisesta, lyhytnäköisestä taloudentavoittelusta.

Lakiehdotus siirtäisi valtaa viranomaisilta energiateollisuudelle. Jos muutosehdotuksessa ehdotetut asiat olisi määritelty laissa, niin viranomaisille ei jäisi enää valtaa käyttää päätöksenteossaan harkintaa, koska laki sitoo päättäjän kädet – vaikka laki johtaisi miten epäoikeudenmukaiseen lopputulokseen tahansa. Tämä menettely antaisi käytännössä hanketoimijoille lisää valtaa ja pakottaisi päättäjät, joita velvoittaa vain laki, syrjäyttämään vastuun ja oikeudenmukaisuuden päätöksenteostaan. Vastuullisuus jätettäisiin taloudellista etua ajavien liikeyritysten vastuulle. Onko se hyvä tavoite? Näin merkittävän vallan ja vastuun siirtäminen pois kansalta edellyttää vähintään perustuslakikäsittelyä ehdotetulle lakimuutokselle.

Suomen energiajärjestelmä on murroksessa. Teollinen uusiutuvan energian tuotanto tulee nähdä osana Suomen energiatuotannon kokonaisuutta, jota vaivaa nyt häiriöalttius. Suomen energiajärjestelmä on muuttunut entistä herkemmäksi häiriöille, mikä on näkynyt valtavina sähkön hintavaihteluina. Tuuli- ja aurinkovoimalat tuottavat energiaa vain kun sää sallii. Osa laitosten tuottamasta energiasta tulisi velvoittaa varastoitavaksi ja käytettäväksi silloin kun energiaa ei synny. Energialaitoksia ja niiden vaikutuksia tulee seurata niiden tuotantoaikaan, jotta niiden aiheuttamiin yllätyksellisiin haittoihin voidaan reagoida. Ympäristölupamenettely olisi suoraviivainen ratkaisu, joka ohjaisi energiateollisuutta proaktiiviseen vastuullisuuteen, oikeuslaitosten kautta tapahtuvan vastuun väistelyn ja pitkittämisen sijaan. Uusiutuvan energian tuotanto tarvitsee kokonaisvaltaista lainsäädäntöä pistemäisten korjausten sijaan.

Koskinen Jyrki
Valkjärven Suojelijat ry - Jyrki Koskinen, puheenjohtaja